№ 197 ԿԻՐԱԿԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 7

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 7 № 197

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Բեզինի, գուտտապերչի եւ ճեռագրական արտադրութիւնների գործարանների Ռուս-Ֆրանսիական Ընկերութիւնը՝ անունով

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“

ՌԻԳԱՅՈՒՄ

ФАБРИЧ. КЛЕЙМО ПРОВОДНИКЪ РИГА Т Р П Ф

1888

Պատիւ ունի յայտնել ի գիտութիւն յարգելի հասարակութեան, որ նա, Անդրկովկասեան երկրի կարիքներին գոհացում տալու համար, բանում է ՄՕՏ ԺԱՄԱՆԱԿՈՒՄ

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, ՍՈԼՕԼԱԿՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑԻ ՎՐԱ, ՏՈՒՆ № 4.
(Ամիրաղովի նախկին մագազին)

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾՈՒԱԾՆԵՐԻ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ՊԱՀԵՍՏ ԵՒ ՀԱՏԱՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ, ԻՆՉՊԷՍ

Էկիպաժային բէզինէ շիններ,
Օդային շիններ ինքնաշարժների և վելօսիպեդների համար,
Խիտ բէզինէ շիններ աւտոմօբիլների և օմնիբուսների համար,
Բէզինէ տեխնիկական գործուածներ,
Բէզինէ պենկային և ուրիշ թևնոցներ,
Էլեկտրոտեխնիկական գործուածներ,
Էբօնիտային և եղջիւրային գործուածներ,
Առանձնացնող և կաբէլային պատկանելիքներ,
Լուսանկարչական պատկանելիքներ,
Բէզինացրած կտորեղէն և անթափանցիկ հագուստ,
Բէզինէ խաղալիքներ և գալանտերէյնի գործուածներ,
Խիրուրգիական և բժշկական պատկանելիքներ,
Բէզինէ պարսնգներ,
Բէզինէ սանրեր,
Ապրեստային և տալկային գործուածներ,
Սրուեստական կաշիներ և պրօբկային առանձնացումներ,
Լինոլէում՝ միագոյն, նախշերով և մէջ ընդ մէջ նախշերով:

Հատավաճառութիւն աշխարհիս ամենայայտնի
„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“ կրկնակօշիկների

ՀԱՍՑԷ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
„ПРОВОДНИКЪ“ Тифлисъ.

ՀԱՍՑԷ ՆԱՄԱԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
Почтовый коммерч. ящикъ № 110.

0—1

Շուշու Թեմակ. Դպրոցի
—) համար (—
ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ
1) բարձրագոյն կրթութեամբ
ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
մաթեմատիկայի 24 դասի համար, ռոճիկ 1200 րուբլի:
2) ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
բարձր դասարան. հայերէնի և գրականութեան 17 դասի համար, ռոճիկ 1000 րուբլի: Հեռագրով դիմել տեսուչ Աւետիք Տէր-Պօղոսեանին, Շուշի:
(տռ., ա. օ., ապ.) 4—4

ԺԱՄԱՆԱԿ Է ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՎԵԼ

Կ. Պօլսի հայ մամուլի հաղորդած տեղեկութիւններից երևում է, որ Թիւրքահայոց ազգային վարչութիւնը գտնվում է դեռ կազմալուծեալ վիճակի մէջ: Իբրև ազգային կենտրօնական վարչութիւն՝ այժմ պաշտօնավարում են նորընտիր տեղապահ Եղիշէ եպիսկոպոս Դուրեանը և Օրմանեան պատրիարքի օրով գործող Քաղաքական և Կրօնական ժողովները, որոնք կազմում են Խառն Ժողով: Սակայն, ինչպէս երևում է, Խառն Ժողովը լոկ անուանական է. լինելով ժամանակաւոր, անցողական շրջանի մարմին, համարվելով հին ռէժիմի ծնունդ, նա, անտարակոյս, ոչ մի հեղինակութիւն չէ կարող վայելել, հետևաբար և ոչ մի վերանորոգչական ու կազմակերպչական գործ չէ կարող կատարել. Տեղապահ Եղիշէ եպ. Դուրեանն եւ թէև ընդհանուր համակրութիւն և յարգանք է վայելում, բայց, ինչպէս երևում է, վարչական հմտութիւն և փորձառութիւն չունենալով՝ չէ հանդիսանում այն հզօր ձեռքը, որ ներկայ դժուար և կրիտիկական րօպէներին պէտք էր հմտութեամբ ղեկավարելու ազգային ընդհանուր գործերը:

Ստանալով ազատութիւն՝ Թիւրքիայի հայ ժողովուրդը պէտք է այժմ կարողանայ ձևակերպել իր ազատագրական պահանջները և օրինական, լեգալ շաւղով իրագործէ այդ պահանջները: Արդ, ո՞վ պէտք է հանդիսանայ Թիւրքիայի մօտ $2^1/_2$ միլիօն հայ ժողովրդի պահանջների, կարիքների, իղձերի օրինական, լեգալ արտայայտիչը, միջնորդը և պաշտպանը: Այդ արտայայտիչը, միջնորդը և պաշտպանը պէտք է լինի Ազգային Երեսփոխանական Ժողովը և նրանից ընտրված ազգային կենտրօնական վարչութիւնը յանձին պատրիարքի և Խառն Ժողովի:

Եւ սակայն ազգային երեսփոխանների ընտրութեան գործը շատ դանդաղ է ընթանում: Միւս կողմից, ինչպէս ցոյց են տալիս մի քանի նշաններ, զանազան հոսանքների և խմբակների կողմից ձգտում է երևում ընտրական նոր սիստեմով կատարել ընտրութիւնները, քան ինչ որ գծագրված է Ազգային Սահմանադրութեան մէջ:

Մենք ամենևին դէմ չենք, որ ազգային երեսփոխանների ընտրութիւնը կատարվի որքան կարելի է լայն դեմօկրատական հիմունքներով, որ հայ ժողովուրդը ամենայայն ծաւալով մասնակցութիւն ունենայ իր պատգամաւորների ընտրութեան մէջ, բայց ներկայ դէպքում աւելի լաւ է, որ մենք օրինակ առնենք երիտասարդ-թիւրքերից, որոնք թէև անբաւարար, խիստ թերի են գտնում միդհատեան սահմանադրութիւնը, բայց քանի որ նոր սահմանադրութեան մշակումը և գործադրութիւնը երկար ժամանակի կարօտ է, նրանք խոհեմութիւն և իմաստութիւն համարեցին ղեկավարվել առայժմ միդհատեան սահմանադրութեամբ, մինչև որ ապագայում նոր պարլամենտը հնարաւորութիւն կունենայ նոր օրէնքներ ստեղծել:

Հայերն եւս պէտք է առայժմ ղեկավարվեն իրանց ունեցած սահմանադրութեամբ, մինչև որ ապագայ Ազգային Երեսփոխանական Ժողովը հնարաւորութիւն կունենայ նոր ծրագիր մշակել և գործադրել: Կրճատել, փոփոխել ընտրական կանոնները ոչ օրինական ճանապարհով՝ դա ամենևին ցանկալի չէ:

Այժմ ամենառաջին պահանջն է՝ կազմակերպել օրինական ազգային կենտրօնական վարչութիւն: Նրա գոյութիւնը անհրաժեշտ է. որովհետև չը կայ հեղինակաւոր և օրինական ազգային վարչութիւն, յանուն ազգի կարող են հանդէս գալ, խօսել, ազգի ներկայացուցիչներ դառնալ, ազգի բաղդը տնօրինել այնպիսի մարմիններ, որոնք չունեն ամենևին այդ իրաւունքը, բայց որոնք, գուցէ և ակամայ, ուզուրպատօրներ են հանդիսանում, որովհետև բուն օրինական վարչութիւնը ոչինչ չէ գործում, կամ բացակայ է:

Եւ մենք դիմում ենք Կ. Պօլսի հայ ղեկավար շրջաններին. մի րօպէ առաջ կազմակերպեցէք օրինաւոր ազգային կենտրօնական վարչութիւնը և ներկայացուցչութիւնը:

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լօնդօն, 1 սեպտեմբերի

Ռէյտէրի գործակալութեան տեղեկութիւնների համաձայն, Մեծ-Բրիտանիան տեղեկացրել է մեծ պետութիւններին, որ ինքը միանում է մարօկկեան գործերի վերաբերեալ կազմված ֆրանս-իտալական նօտային:

(«Հ. Գ.»)

Կ. Պօլիս, 5 սեպտեմբերի

Տեղեակ շրջաններում ոչինչ յայտնի չէ, որ երբ Սուլէյման-փաշան փախել է Պլէվլէից: Ընդհակառակն, արդէն վաղուց էր յայտնի, որ Սուլէյման-փաշան հրաժարական է տուել և կամենում էր հեռանալ Պլէվլէից, նկատի առնելով որ սենատոր էր նշանակվել: Հիւպատոսների հեռագրերին նայած, Սուլէյման-փաշան մեկնել է Կ. Պօլիս: («Հ. Գ.»)

Զագրէբ, 5 սեպտեմբերի (ուշացած)

Եկաւ Պլէվլէի Թիւրքաց զօրաբանակի հրամանատար Սուլէյման-փաշան, որը հաղորդեց, որը նրա վրա յարձակվեցին Թիւրք զինուորներ, ստիպելով նրան պաշարված մնալ իր տան մէջ: Նա օգնութիւն խնդրեց աւստրո-ունգարական զօրաբանակից, որը 5 վաշտ ուղարկեց նրան ազատելու համար: Սուլէյման-փաշան մեկնեց Տրիէստ:

(«Հ. Գ.»)

Հռոմ, 5 սեպտեմբերի

Ստեֆանիի գործակալութեան տեղեկութիւնների համաձայն, արտաքին գործերի մինիստր Իզվօլսկին սեպտեմբերին կայցելէ Դէզիօ, ուր կը լինի Տիտտօնիի հիւրը, ապա Տիտտօնիի ուղեկցութեամբ կը գնայ Ռակօնիջի, ուր կընդունվի թագաւորից: («Հ. Գ.»)

Պարիզ, 5 սեպտեմբերի

Տեղումս ունեցած արժանահաւատ տեղեկութիւնների համաձայն, մինիստր Իզվօլսկին սեպտեմբերի կէսերի մօտերը Իտալիայից կը գայ Պարիզ, ուր կը մնայ մի որոշ ժամանակ, այնուհետև կը մեկնէ Լօնդօն, այդտեղից Բերլինի վրայով կը գնայ Պետերբուրգ: Բերլինում նա նոյնպէս կանգ կառնէ մի քանի օրով: («Հ. Գ.»)

Կ. Պօլիս, 5 սեպտեմբերի

Որովհետև արևելեան երկաթուղիների տեսչութիւնը մերժեց կատարել ծառայողների պահանջները, գտնելով որ դրանք չափազանց են, ամբողջ երկաթագծի տարածութեամբ սկսվեց ընդհանուր գործադուլ: Երէկվայ երեկոյեան գնացքը հասաւ մինչև Ադրիանուպօլիս միայն: («Հ. Գ.»)

Ալլահաբադ, 5 սեպտեմբերի

Ճանապարհորդ բժիշկ Ստէյնը Խօտանից հաղորդում է, որ Կարաշարում, Տարիմ անապատի հիւսիս-արևելեան մասում, գտնվել են պատկերներ և քանդակագործական նկարներ, որոնք վերաբերում են բուդդայական ազդեցութեան գերակշռութեան դարաշրջանին: Մազարտագի մօտերը գտնվել են հնդիկ, չին և տիբէտեան ծագման շատ փաստաթղթեր, գրված փայտի և թղթի վրա: Փաստաթղթերը վերաբերում են 8-դ և 9-րդ դարերին և պատկանում են, անկասկած, տիբէտեան արշաւանքի շրջանին: («Հ. Գ.»)

Թէհրանից հեռագրում են «Каспій» լրագրին.

Եւրօպական ձիարշաւային ընկերութեան կազմակերպած ձիարշաւում Գուլախեքում, ընդհարում տեղի ունեցաւ անգլիական սիփահիների և շահի բրիգադայի կօզակների միջև:

Չը նայելով որ սիփահիները անզէն էին, այնուամենայնիւ կօզակները սըրերը մերկացրին:

Ընդհարման մէջ անձամբ մասնակցում էր գնդապետ Լեախովը, որ նոյնպէս մերկացրել էր իր սուրը:

Վիրաւորված են եօթ սիփահիներ և մի եւրօպացի:

Թաւրիզ, 5 սեպտեմբերի

Էյն-ուդ-Դօվլէն հրատարակել է պաշտօնական ուլտիմատում, որով պահանջ է դնում՝ յանձնել բոլոր զէնքերը 48 ժամվայ ընթացքում, սպառնալով հակառակ դէպքում ռմբակոծել յեղափոխական թաղերը: Յեղափոխականները վճռել են ընդդիմադրել և քաղաքից դուրս չեն թողնում եւրօպացիներին, բռնելով նոյնիսկ պօստը:

Մակուի զօրախումբը հինգ թնդանօթներով գտնվում է Սօֆիանում, Թաւրիզից 35 վերստ հեռաւորութեան վրա:

Անջումանները դիմել են Թէհրանի բոլոր դեսպաններին, խնդրելով միջնորդ լինել սահմանադրութիւնը վերականգնելու համար: («Հ. Գ.»)

Պետերբուրգից հեռագրում են «Баку» լրագրին.

Սեպտեմբերի 3-ին մինիստրների խորհրդի նախագահ Պ. Ա. Ստօլիպինը մի ընդարձակ զեկուցում է տուել Ռուսաստանի ընդհանուր դրութեան մասին, մատնանշելով ազգաբնակութեան մէջ ամենուրեք տիրող

հանգամանքներ, բացի Պոլիսից, ուր, նրա խօսքերով, [illegible]

Մինիստր-նախագահը գտնում է, [illegible]

[illegible]

Վարշավա, 5 սեպտեմբերի

Երէկի գիշերը կառավարչի կարգադրութեամբ Վարշավայի նահանգի [illegible] արգելված է։ («Հ. Պ.»)

Մինսկում, 5 սեպտեմբերի

[illegible] մինիստր Իզվոլսկին։ («Հ. Պ.»)

Կ. Պոլիս, օգոստոսի 30-ին հեռագրում են «Бирж. Вѣд.» լրագրին.

[illegible]

Կրէտից օգ. 29-ին հեռագրում են «Р. Сл.» լրագրին. [illegible]

ՊՈԼՍԵՑԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

(Սեփ. թղթակ.)

Ռուսաց դեսպանատունը.

Կ. Պոլիս, 23 օգոստոսի

Ինչպէս իմ նամակներից մէկում ես յիշել էի, օգտվելով իմ այստեղ գտնվելուց, ուզեցի ծանօթանալ թէ դեսպանատանը ինչպէս է վարվել այն գումարների հետ, որ վերջին ժամանակները ուղարկել են ռուսահայերը ռուսական դեսպանին՝ յատկապէս Թիւրքահայ կարօտեալներին բաժանելու համար։ Այս նպատակի համար ես երկու անգամ գնացի Բէօյիւք-դէրէ, ուր գտնվում է դեսպանատան ամարանոցը, և ուրախ եմ յայտնելու, որ դեսպանատունը շատ քաղաքավարութեամբ և պատրաստակամութեամբ վերաբերվեց իմ խնդիրքին։ Տեսնվեցի պ. Նէլիդովի հետ, որ դեսպան պ. Զինովիևի բացակայութեան ժամանակ կառավարում էր գործերը և նա անմիջապէս կարգադրեց ինձ տալ բոլոր հարկ եղած տեղեկութիւնները։ Եւ իրօք ինձ հնարաւորութիւն տրվեց ծանօթանալ այդ առիթով կատարված բազմաթիւ գրագրութիւնների հետ մի կողմից նուիրատուների և դեսպանատան և միւս կողմից դեսպանատան և հիւպատոսների, նոյնպէս և հայոց պատրիարքի մէջ։ Ես առարկեցի դեսպանատան այն քարտուղարին, որ վարում էր դրամական գործը, թէ Թիֆլիսի Հանգանակիչ Մասնաժողովի առաջին անգամ ուղարկած 13,000 ֆրանկի և «Արամազդի» նուիրած 5000 րուբլու գումարների ստացման մասին դեսպանատունը իր ժամանակին չէր յայտնել նուիրատուներին։ Պ. քարտուղարն առաջարկեց այժմ լրացնել այս պակասը, բայց ես պատասխանեցի, թէ այլ ևս աւելորդ էր, քանի որ ես՝ իբրև Հանգանակիչ Մասնաժողովի գանձապահը, ստուգել էի արդէն։ Այս գումարների մասին կարող եմ հաղորդել հետևեալը։ Հանգանակիչ Մասնաժողովի կողմից վերջին անգամ Թիֆլիսից իմ փոխադրած 10,000 ֆրանկը՝ մեր յանձնարարութեան համաձայն դեսպանատունը փոխադրել է Վան իր հիւպատոսին յուլիս 17-ին № 383 թղթով։ Իսկ միւս գումարները նա փոխադրել է մաս առ մաս Բայազիդ, Վան և Բիթլիս, հիւպատոսներին, փոքրիկ գումարներով, 100-ից մինչև 200 լիրա (մի լիրան 8 ր. 60 կոպէկ) իւրաքանչիւրին։ Արժանահաւատ ինձ յայտնեցին, թէ նա ստացել է դեսպանատանից ընդամենը 409 լիրա։ Ես ստուգեցի, որ դեսպանատան գանձապահը այդ գումարը յանձնել է նրան անձամբ՝ ապրիլի 28-ին 250 լիրա և յունիսի 6-ին 150 լիրա։

Յօգուտ Թիւրքահայերի ստացված գումարներից դեսպանատանը մնում էր առ 16 օգոստոսի կանխիկ 437 լիրա, որ նոյնպէս պիտի ուղարկվի մաս առ մաս հիւպատոսներին։ Ես հետաքրքրվեցի նմանապէս և մի քանի այլ գումարների վիճակով։ Պետերբուրգի հայ եկեղեցու խորհրդից ուղարկված 5000 րուբլին=13107 ֆր. 35 ս. դեսպանատունը նոյնութեամբ յանձնել է Օրմանեան պատրիարքին, ըստ յանձնարարութեան խորհրդի, 6/19 յուլիսին № 446 թղթով։ Բժ. Զաւրիևեանի յատուկ գումարներից դեսպանատանը մնացած գումարն էլ դեսպանատունը 11 յունիս 1908 թ. № 391 թղթով ուղարկել է Բիթլիսի հիւպատոսին։ Այս մնացորդ գումարն էր 774 լիրա 73½ պիաստր, որով Զաւրիևեանի գումարից այլ ևս այստեղ ոչինչ չէ մնում և գտնվում հաշիւը փակված է։ Ամբողջ հաշիւը պահվում է օսմանեան դրամով, որովհետև երբ դեսպանատունը փոխանակում է, բանկերը այդ փոխանակութիւնների գումարները վճարում են օրվայ կուրսով օսմանեան դրամ, լիրա և պիաստր։

Այս փոքր բաժանման մասին դեսպանի կողմից հիւպատոսներին հրահանգ է տրված մեծ զգուշութիւն գործ դնել, որ նպաստները բաշխվեն խեղճ կարօտեալ հայերին, որ տեղական իշխանութիւնները չը գրաւեն այդ նպաստը տուրքի փոխարէն (մի հիւպատոս գրում էր, թէ հայոց առաջնորդներից մէկի բաշխած գումարների գլխին այդպիսի փորձանք հասել էր արդէն) և առհասարակ կանխիկ դրամ տրվի միայն շատ հազւադէպ, այլ գլխաւորաբար բաշխվի ցորեն կամ առհասարակ ուտելիք և գիւղացու տնտեսական պէտքին յարմար գործիքներ։ Յանձնարարված է կանոնաւոր հաշուապահութիւն ունենալ։ 2 հիւպատոս արդէն ուղարկել են իրանց բաշխած գումարների հաշիւները։ Երբ բոլոր հաշիւները կը ստացվեն ամեն կողմից, դեսպանատունը մեզ կուղարկէ այդ հաշիւները ի տեղեկութիւն։ Մի ընդարձակ, հաստ գործ է կազմված դեսպանատան մէջ այս հարցի վերաբերեալ գրութիւններից։ Ամեն մի գումարի համար (ինչպէս Հանգ. Մասն., բժ. Զաւրիևեանի, «Արամազդի» և այլն) առանձին հաւաքածոյ (պապկա) կայ։ Ի վերջոյ պ. Նէլիդովը յայտնեց, որ այժմ Փոքր-Ասիայի հայերի մէջ այլ ևս սուր կարիք չէ զգացվում, հետևաբար հարկ չը կայ նոր գումարներ ուղարկել դեսպանատան այդ նպատակի համար։

Այսօր ես դեսպանատան մէջ տեղեկութիւններ ստացայ մի քանի հարցերի մասին ևս։ Հայաբնակ նահանգներում այժմ կատարեալ խաղաղութիւն է տիրում։ Հիւպատոսները ամեն շաբաթ տեղեկագրում են, եթէ հարկը պահանջում է նաև աւելի շուտ, երկրի դրութեան մասին։ Սահմանադրութեան հռչակումը ամեն տեղ մեծ ցնծութեամբ է ընդունվել, միայն Վանում և շրջակայքում ի սկզբան անկարգութիւններ են տեղի ունեցել, բայց այժմ այնտեղ էլ բոլորովին հանդարտ է։ Թիւրքերը ամեն տեղ մեծ բարեկամութիւն են ցոյց տալիս դէպի հայերը, յամենայն դէպս աւելի քան դէպի այլ ցեղերը։

Մինչև հիմա դեռ դեսպանատունը չէ ստացել Պետերբուրգից՝ Էջմիածնի սինոդի հրաւիրագրերը՝ կաթողիկոսական ընտրութեան համար։ Դեսպանատունը ոչ մի տեղեկութիւն չունի թէ ինչու համար է այսքան ուշացել։

Վաղը գնում եմ Բրուսա, Փոքր-Ասիայի նշանաւոր քաղաքներից մէկը, որ նուիրական է համարվում թիւրքերի մէջ։ Մի մեծ խումբ (թիւրք, յոյն և հայ) այցելութեան է գնում այնտեղ. ես էլ միանում եմ։

Սարուխան։

ԹՈՒՐՔ-ԲՈԼԳԱՐԱԿԱՆ ԻՆՑԻԴԵՆՏԸ

Օրվայ խօսակցութիւնը Պոլսում բուլղարական դիպլոմատիական գործակալ Գեշովի հետ պատահած ինցիդենտի շուրջն է պտտում։ Գեշովի յայտարարութեանը, թէ նա ընդունվում էր միշտ դիպլոմատիական մարմնի միւս ներկայացուցիչների հետ հաւասարապէս, Թևֆիկ փաշան բացատրեց, որ դա տեղի է ունեցել արարողապետի թոյլ տուած սխալի շնորհիւ, և այդ մասին մատնանշել է Հաագայի կոնֆերենցիայում ընդունված այն որոշումը, որի հիման վրա Բուլղարիան ճանաչվում է իբրև վասալ պետութիւն։

Ինչպէս հաղորդում են Սօֆիայից, բուլղարական լրագիրները սաստիկ ու աւելի են սպառնական տոն գործ ածում։ Նրանք գտնում են, որ Բուլղարիան յանձին իր ներկայացուցչի սաստիկ վիրաւորանքի է ենթարկված։ («Кв.»)

Ինչպէս հաղորդել էինք նախորդ համարում, բուլղարական և թիւրքական սահմանագլխի վրա ընդհարում է տեղի ունեցել բուլղարական և թիւրք զինւորների միջև։

Այդ առիթով «Баку» լրագրին հեռագրում են Պոլսից, որ ընդհարումը տեղի է ունեցել սահմանագլխի վրա գտնվող Պաշից գիւղում։ Մեծ թւով ծանր վիրաւորվածներ կան։ Ընդհարմանը վերջ է տրված երկու կողմերի բարձրաստիճան զինւորականների միջամտութեամբ։

Թիւրքերի դէմ Ֆիլիպպօպոլում կատարած ցոյցին, որի ժամանակ պոկել էին թիւրքական դրօշակը, մասնակցում էին 20,000 բուլղարներ։ Ադրիանուպոլսի շրջանի թիւրքական և մակեդոնական ազգաբնակութիւնները սաստիկ գրգռված են իրար դէմ։ Մայրաքաղաքի օտարերկրեայ դեսպանատներում հաղորդել են թղթակցին, որ դրութիւնը չափազանց լուրջ է։

Մօնաստիրի վիլայէթում մակեդոնացիների և թիւրքերի միջև նոր ընդհարումը սահմանադրութիւնը մտցնելուց յետոյ առաջին անգամ սկսվել է սեպտեմբերի 14-ին (Ն. т.)։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԽՈԼԵՐԱ

— Թիֆլիսում սեպտ. 4-ին պատահեց խոլերայի մի դէպք միայն. 8-րդ քաղաքամասում, Դեսիմենովսկայա փողոցում, Դասաևվայի տանը հիւանդացաւ 12 ամեայ Նասիխան Կուպուշևան։

— Սեպտ. 5-ին Թիֆլիսում մինչև կէսօր Երևան են հանել հետևեալ հիւանդներին. 1) Մարօ Մանջիկաշվիլի, 25 տարեկան, (3-րդ քաղաքամաս, Վանքի նրբափողոց, Գրիգորեանի տուն). 2) Եփրոսինէ Վիշնեակովա, 47 տարեկան (10-րդ քաղաքամաս, 2-րդ Մոլոկանսկայա փող., Սեբերբժանսկու տուն). 3) Ստեփան Պոնոմարեվ, 44 տարեկան (3-րդ քաղաքամաս, գինձերայի ապարատարան), 4) Նիկօ Գոբզիշեանի, 45 տարեկան (9-րդ քաղաքամաս, Մաղաթեան կղզի, Գզլէրովիլու ստացարան)։ Բոլորն էլ տարված են քաղաքային խոլերային բարաքները։ Գիշերային ապաստարանը փակված է։

— Թիֆլիսի քաղ. սանիտ. տեսուչը կազմել է Թաղական հոգաբարձուների լրացուցիչ ցուցակը, որը կը ներկայացվի քաղ. սանիտ. գործ. յանձնաժողովին։

— Պետերբուրգում սեպտ. 5-ին խոլերայով հիւանդացան 392, մեռան 125 հոգի։

ՄՈՒՐԱՑԱՆԻ ՄԱՀԸ

Այսօր մենք հողին ենք յանձնում հայ վիպագրող Մուրացանին։

Գերեզման է իջնում մի հայ գրող, որ դեռ մի քանի ամիս առաջ կենդանի մեռած էր։

Մուրացանը երկրորդն է հայ գրողներից — առաջինն եղաւ Սրբէն Հախումեան — որ մեռնելուց առաջ խելագարվեց և մեռաւ խելագարված, առանց բուժվելու։

Նրանք պայմաններն էին մեղաւոր, թէ հասարակութեան անտարբերութիւնը, թէ ընտանեկան վշտերը, որ հասցրին այդ գրողներին խելագարութեան — դա ապագայ պատմութեան գործն է. մեզ մնում է միայն արձանագրել փաստը և այսօր երբ հայ գրականութեան մի աշխատաւոր մշակ — որի հրապարակախօսական հայեացքները, սկզբունքները և ուղղութիւնը տրամագծօրէն հակառակ էին մեր դաւանած սկզբունքներին և հայեացքներին — անհետանում է ասպարէզից, տալ «զկայսրն կայսեր և զԱստուծոյն Աստուծոյ»։

Ամենից առաջ պէտք է նկատել, որ Մուրացանը մէկն է այն հայ գրողներից, որոնք զարգացել, սնվել են բուն հայկական շրջանում, ժողովրդի ծոցում։ Այդ շրջանը, ծոցը իր հասկացողութիւններով, աշխարհահայեացքով աւանդապահ, պահպանողական, ազգասէր և ֆանատիկոսութեան հասնող կրօնասէր կամ աւելի ճիշտն ասած՝ եկեղեցասէր էր։ Այդ շրջանի մէջ ծնվում էին տաղանդներ, ճիշտ է՝ սահմանափակ տաղանդներ և շովինիստ ազգասէրներ, որոնք իրանց ազգից, իրանց եկեղեցուց, իրանց ազգային պատմութիւնից դուրս ուրիշ ոչ մի իդէալ չունէին, սաստիկ յուսահատվում էին իրանց ազգի ներկայի մասին, բայց սփոփանք և մխիթարութիւն որոնում էին անցեալ փառքի, մեծութեան մէջ։ Նրանք և հաւատում էին — ի հարկէ իլլիւզիա — թէ այդ անցեալ փառքը, մեծութիւնը վերականգնվելու է։ Այդտեղից և նրանց զայրոյթը, ատելութիւնը դէպի այն մարդիկ, որոնք այդ հաւատը չունէին անցեալի և ապագայի համար, որոնք կամենում էին կործանել, տապալել հին կուռքերը։ Այդտեղից և Մուրացանի յայտնի թշնամական վերաբերմունքը դէպի «Մշակը» և առաջադիմական ձգտումները։

Այս այսպէս լինելով հանդերձ, մենք պէտք է արձանագրենք, որ Մուրացանը տաղանդաւոր վիպասան էր՝ իբրև պատմական վիպագրող, և նրա պատմական մի քանի վէպերը յիշեցնում են Րաֆֆիի և Ծերենցի վէպերը։ Նրա վէպերի լեզուն հայագիտութեան կողմից բաւական ընտիր է մեր մի քանի գրողների և վիպասանների լեզուից։

Հանգիստ մի աշխատաւոր գրական գործչի, որ իր կեանքում բաւական տանջվեց և տանջանքներով գերեզման իջաւ։

Հ. Ա.

ՄՈՒՐԱՑԱՆԻ ՄԱՀՎԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Մեզ հաղորդում են, որ Բաքուի Հայոց Կուլտուրական Միութիւնը որոշել է Մուրացանի յիշատակը յաւերժացնել, բանալով նրա անունով մի գրադարան Շուշու գաւառի հայ գիւղերից մէկում։ Միևնոյն ժամանակ վերոյիշեալ ընկերութիւնը յանձնարարել է բժ. Բագրատ Նաւասարդեանին և ձայնաւոր Ստ. Գալստեանին իր կողմից ներկայացուցիչ լինել հանգուցեալ վիպագրողի թաղմանը։

—

Թաղման կարգադիր մասնաժողովը ստացել է հետևեալ հեռագիրները հանգուցեալ Մուրացանի մահվան առիթով — Էջմիածնից՝ տեղապահ Սուրէնեան արքեպիսկոպոսից, Քիշինևից՝ Թեմակալ Ներսէս արքեպիսկոպոսից և Նոր-Նախիջևանից՝ Զալխուշեանից։

1) Էջմիածնի միաբանութիւնը յայտնում է իր ցաւակցութիւնը Մուրացանի մահվան առիթով։

Կաթողիկոսի տեղապահ՝
Գէորգ արքեպիսկոպոս

2) Խորին ցաւ պատճառեց մեզ թանգագին գրող Մուրացանի մահվան լուրը։ Գերեզման իջաւ հայկական գրականութեան փառաւոր վետերաններից մէկը. հանգչիր հայ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

II

Մոսկվա, 28 օգոստոսի

Այսօր Տոլստոյի ծննդեան ութսունամեայ յոբելեանի օրն է։

Եւ ես այդ յոբելեանին կը նուիրեմ այս նամակը։

Մոսկվան մտադիր էր առաջ մեծ կազմակերպութիւն տալ այդ յոբելեանին և դառնալ տօնակատարութեան կենտրոն ամբողջ Ռուսաստանի համար։ Բայց երբ արգելքներ առաջ եկան, նա յետ կացաւ իր մտադրութիւնից։

Ուրիշ քաղաքներ ևս որոշել էին տօնակատարութիւններ կազմել այդ օրը։

Սակայն, երբ պարզվեց, որ անկարելի կը լինի կատարել տօնը ցանկալի հոխութեամբ և բովանդակութեամբ, Տոլստոյի յարգողները որոշեցին դիմել իրանց ուղերձներով և շնորհաւորութիւններով հէնց իրան յոբելեարին։

Եւ այդպէս էլ եղաւ։

Ամեն տեղից անվերջ շնորհաւորութիւններ և ողջոյններ են տեղում դէպի Տոլստոյի կալուածքը՝ Եասնայա Պոլեանա։

Շատերը ցանկութիւն ունէին անձամբ գնալ Եասնայա Պոլեանա։ Նրանց թւումն էի և ես։ Սակայն Տոլստոյի ամուսինը՝ կոմսուհի Սոֆիա Անդրէևնան նախօրօք զգուշացրել էր, որ նեղութիւն չը քաշեն Եասնայա Պոլեանա գնալու, որովհետև Տոլստոյը տկար է, չէ կազդուրվել իր հիւանդութիւնից և նրա համար դժուար կը լինի հիւրեր ընդունել։

— Տոլստոյը հիւանդ է, — լսում էի ես դեռ երկաթուղու գնացքում։

— Այս անգամ բաւական լուրջ հիւանդ է եղել, — մեկնաբանում էին ուրիշները, — և վտանգաւոր վիճակում է եղել։

— Իսկ այժմ։

— Այժմ կազդուրվել է, բայց դեռ մահճից չէ ելնում և անց է կացնում օրվայ մեծ մասը պատշգամբի վրա։

Գնացքի մէջ պատահեցի Տոլստոյի մեծ յարգողներից մէկին, որ տեղեկութիւններ ունէր բազմակողմանի։

— Տոլստոյը միշտ զբաղված է, — բացատրեց նա, — հէնց որ տկարութիւնը անցնում է, նա նորից անձնատուր է լինում աշխատանքի։ Եթէ ինքը չէ կարողանում գրել, թելադրում է ուրիշներին։

Հասարակութեան մէջ հետաքրքրվողներ շատ կան Տոլստոյի յոբելեանով և կը ցանկանային, որ յոբելեանը աշխուժ, ծաւալուն լինէր, միևնոյն ժամանակ իբրև միջոց համախմբութեան և մտքի փոխանակութեան։

Երէկ անցնելով փողոցներով և խանութների մօտով շատ տեղ տեսայ Տոլստոյի պատկերները և պօստ-կարտեր։ Ես հաւաքեցի մինչև քսան տեսակ պօստ-կարտեր, որոնց մեծագոյն մասը գնեցի յիշատակի համար։

Այսօր Մոսկվայում յոբելեանի գլխաւոր յայտարարներն են լրագիրները և շատ թատրոնները։

Նրանք նուիրել են բազմաթիւ յօդուածներ Տոլստոյին։ Մի քանիսը տուել են պատկերազարդ յաւելուածներ։

Աչքի անց կացրի նրանց մեծագոյն մասը։ Յօդուածագիրները լուսաբանում են Տոլստոյի գրական և հասարակական դերը զանազան տեսակէտներով, և բոլորը համաձայն են մի բանի մէջ, որ Տոլստոյը խոշոր համաշխարհային դէմք է։ Տոլստոյի փիլիսոփայական և հասարակական մտքերը ունեն վիճելի և անընդունելի կողմեր, բայց դրանք արգելառիթ չեն կարող լինել գնահատելու նրա խոշոր անձնաւորութիւնը։

Ես կանգ չեմ առնի այն յօդուածների վրա, որոնք լոյս են տեսել Տոլստոյի յոբելեանի առիթով։ Միայն կը յիշատակեմ, որ աչքի ընկնող յօդուածներ երևացին «Русскія Вѣдомости», «Русское Слово», և «Театръ и Искусство» շաբաթաթերթի № 34-ում։

Տոլստոյի յոբելեանին արձագանք են տուել նաև աւելի աշխատաւոր թերթերը։ «Раннее Утро» թերթը օրինակ վճռել է բազմաթիւ յօդուածներ յոբելեարի մասին։ «Нов. Вр.»-ն շտապել է մի օր առաջ պատրաստել համար և ուղարկել այստեղ։

Պատկերազարդ հրատարակութիւններից յիշատակենք «Рус. Сл.», «Гол. Москвы», «Нов. Вр.», «Театръ и Искусство», որոնք մեր ձեռքն անցան այսօր։

Թերթերը նայելուց յետոյ այցելեցի խմբագրութիւնները։ Այնտեղ մեծ նիւթ կայ հաւաքված Տոլստոյի մասին։

— Տպագրել բոլորը անկարելի է, գալիս են շնորհաւորութիւններ ոչ միայն Ռուսաստանի, այլ և Եւրոպայի զանազան կողմերից։

«Рус. Вѣд.»-ի խմբագրութեան քարտուղարը պատմում էր, որ Տոլստոյի յոբելեանը այնու ամենայնիւ դուրս եկաւ խոշոր, չը նայած յարուցած արգելքներին։

— Մեր թղթակիցը հաղորդում է, — ասաց նա, — որ Տոլստոյը ծանօթանում է հեռագիրների և ուղերձների հետ և առհասարակ ցոյց է տալիս առանձին հետաքրքրութիւն դէպի նրանց բովանդակութիւնը և բնաւորութիւնը։

Մոսկվայի մի շարք հիմնարկութիւններ ուղարկել են իրանց կողմից հեռագիրներ Տոլստոյին։

Ստացվել են մեծ ուղերձներ Անգլիայից բազմաթիւ ստորագրութիւններով։

Առաջիկայ օրերում լրագիրներից կը տեղեկանանք այդ շնորհաւորութիւնների և ուղերձների մասին։

Տոլստոյի յոբելեանը չընդունող և կամ նրա անունը անարգող աւելի քիչ է դուրս գալիս, քան կարելի էր ենթադրել խառնաշփոթ բանակի սպառնալիքներից։

Գոնէ այսօրվայ խմբագրութիւնների ստացած տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ յոբելեանին հակառակողները [illegible] են եղել բացառութիւններ։

Մեծ գեղարուեստագէտը թողել է տարբեր հասարակութեան բոլոր խաւերում։ Նրա մտքի յուզմունքները գերել են շատ մարդկանց։

Տոլստոյի յոբելեանը նորից մի խոշոր յաղթանակ էր ալեզարդ յոբելեարի համար։

Տոլստոյի յոբելեանի վերաբերութեամբ ես ևս ունէի պարտաւորութիւն, որը կատարեցի՝ դիմելով իրան յոբելեարին գրաւոր կերպով։

Իմ դիմումի բովանդակութիւնը հետևեալն էր.

«Հեռու Կովկասից՝ ես, իբրև ներկայացուցիչ մի քանի հիմնարկութիւնների՝ եկայ, որպէսզի համայն ռուս հասարակութեան ներկայացուցիչների հետ միասին մասնակցեմ ձեր կեանքի ութսունամեայ յոբելեանի տօնակատարութեանը։

«Մեր առաջ, այսօր, ձեր յոբելեանի օրը, դրված է ոչ միայն ձեր անհատական, անձնական, այլ և ամբողջ հասարակական կեանքի ընդարձակ մի պատմութիւն։ Ձեր գեղարուեստական և փիլիսոփայական ստեղծագործութիւններով դուք թափանցում էիք ձեր ժամանակակիցների սրտերի և հոգիների մէջ։ Համակրելով ձեզ հետ ապրող սերունդների խոհերը, կասկածները, ցաւեր և հասարակական խնդիրները և ձգտելով նրանց գիտակցել ու վերածել շօշափելի ձևերի, դուք բացում էիք կարևոր շաւիղներ խոշոր հասարակական հարցերի լուծման ճանապարհի վրա։ Ձեր կեանքը դարձաւ ժամանակակից հասարակութեան կեանքի մի մասնիկը և հասարակութիւնը այսօր, ձեր կեանքի ութսունամեակի օրը, երախտագիտութեամբ յիշում է՝ թէ որքան այդ կեանքը նրա համար եղել է թանգագին և բեղմնաւոր։

«Ձեր բազմաթիւ յարգողների ընդարձակ ընտանիքի հետ միասին բերում եմ այսօր և ես իմ ջերմ անկեղծ շնորհաւորութիւնները և ողջոյնները այն հիմնարկութիւնների կողմից, որոնց ներկայացուցիչն եմ ներկայումս, այն է՝ հայկական «Մշակ» լրագրի խմբագրութեան, որի խմբագիրն եմ, Թիֆլիսի հասարակական կլուբի, որի խորհրդի անդամն եմ, և ձեր անուան նուիրված ժողովածուի խմբագրական մասնաժողովի, որի նախագահն եմ»։

Ես ուղարկեցի Տոլստոյին նաև Պօղոսեանի հրատարակչական ֆոնդի յանձնաժողովի գրութիւնը։ Յանձնաժողովը յոբելեանի առիթով հրատարակել է Տոլստոյի ժողովրդական պատմուածքները երկու գրքով և միևնոյն ժամանակ յատուկ գրութեամբ շնորհաւորել է յոբելեար-հեղինակին։

Անհրաժեշտ եմ համարում աւելացնել նաև, որ երբ հասայ Մոսկվա և իջայ հիւրանոցում, ինձ բերին Տիգրան Նազարեանի այցետոմսը, որի վրա գրված էր, որ նա եղել է Եասնայա Պոլեանայում և մատուցել է Պորտուգալիայի ժուռնալիստների ուղերձը։ Տոմսակում չը կային մանրամասնութիւններ։ Իսկ տոմսակի հեղինակը շտապել էր մեկնելու Պետերբուրգ։ Նա մատուցել էր Տոլստոյին նաև իր հրատարակութիւնները փաթեթով։

Տոլստոյի յոբելեանի մասին մանրամասն տեղեկութիւններ կը տան ձեզ լրագիրները։ Ես հաղորդեցի ընդհանուր տպաւորութիւններ։

Ա. Քալանթար

ժողովրդի նախկին փառքի և քաղաքացիութեան երգիչը։ Ջերմ աղօթքներ ենք ուղղում հանգուցեալի հոգու հանգստութեան համար. Թող Ամենաբարձրեալը մխիթարանք ուղարկի նրա որբացած ընտանիքին։ Կիրակի հոգեհանգիստ է լինելու։

Ներսէս արքեպիսկոպոս

3) Նախիջևանի հայոց բարեգործական ընկերութիւնը իմանալով մեր տաղանդաւոր վիպագիր ստիլիստ Մուրացանի մահվան մասին՝ իր ցաւակցութիւնն է արտայայտում։ Ցանկանում է յաւերժացնել նրա յիշատակը ստիպենդիայով տեղական թեմական դպրոցում և խնդրում է ձեզ լինել իր կողմից ներկայացուցիչ թաղման ժամանակ։

Նախագահ՝ Ջալխուշեան

Պատճէնը Սօլովեանին.—Խնդրում ենք ձեզ լինել ներկայացուցիչ «Մեր Ձայնը» լրագրի կողմից Մուրացանի թաղմանը։

Մալխասեան

—

Աւետիս Ղուկասեանի կտակակատարները Մուրացանի դագաղի վրա պսակ դնելու փոխարէն կարգադրիչ յանձնաժողովին ուղարկել են մի հարիւր ռուբլի։

Հանգուցեալ Աւետիս Ղուկասեանի կտակակատարների միջամտութեամբ անցեալ տարվանից Գէորգեան ճեմարանի նախկին տեսուչ Մեսրովբ վարդապետի և մանկավարժական ժողովի աջակցութեամբ և Վեհափառ Հայրապետի հաւանութեամբ՝ Մուրացանի որդին ընդունված է սան՝ և ուսանում է Բեռլինում, Աւետիս Ղուկասեանի կտակած գումարի տոկոսիքով։

—

Ներսիսեան դպրոցի մանկավարժական խորհուրդը որոշել է 4 հոգի ներկայացուցիչներ ուղարկել իր միջից Մուրացանի թաղմանը ներկայ գտնվելու համար։

—

Յովնանեան դպրոցի մանկավարժական խորհուրդը որոշել է ամբողջ կազմով ներկայ լինել Մուրացանի թաղմանը։

—

Գայիանեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը և մանկավարժական ժողովը որոշել են ամբողջ կազմով ներկայ լինել Մուրացանի թաղմանը։

—

Կարգադրիչ յանձնաժողովը խնդրում է հանգուցեալի յիշատակը յարգողներին՝ պսակի փոխարէն նուիրաբերութիւններ անել Մուրացանի աշխատութիւնների ժողովածուն տպագրելու նպատակով։

—

Նոր-Նախիջևանի հայոց բարեգործական ընկերութիւնը որոշել է թոշակաւոր պահել Նոր Նախիջևանի թեմական դպրոցում Մուրացանի անունով։

—

Արմաւիրից մեզ հեռագրում են.

«Տաղանդաւոր Մուրացանի տրագիքական մահը սուր վշտով արձագանք տուեց մեր սրտերի մէջ, ծածկելով ամօթի թանձր ներկով մեր երեսը։ Այժմ անօգուտ են արտասուքները։ Շքեղ թաղումը չի սրբի նրա կենդանութեան ժամանակ մեր ցոյց տուած յանցաւոր անտարբերութեան նախատինքը. մենք ապացուցեցինք մի աւելորդ անգամ մեր հայրենասիրութեան և կուլտուրականութեան ամբողջ կեղծութիւնը։ Հանգիստ աճիւնիդ, մայրենի խօսքի համար տանջվող վաղաժամ զոհ»։

Ցարգողների մի խմբի կողմից՝
Ջաւադ-բէկ Բալուղեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

(Սեփ. թղթ.)

—

Երևան, օգոստ. 31-ին

Այսօր հաստատ աղբիւրից իմացանք, որ Երևանի հասարակութեան կողմից 25—30 հոգի ներկայացել են թեմական դպրոցի հոգաբարձութեան նախագահ գերապատիւ Յուսիկ արքեպիսկոպոսին և ներկայացրել են հոգաբարձութեան անունով 264 հոգու ստորագրութիւնով մի խնդրագիր, որը բառացի բերում ենք այստեղ։

«Հաստատ աղբիւրներից տեղեկանում ենք, որ փակվել են Երևանի հայոց թեմ. դպրոցի պատրաստական դասարանները այն յուսով, որ բացվելու են ծխական դպրոցներում։

«Երևանում կայ երկու արական սեռի ծխական դպրոց.

«ա) Կոնդի ս. Յովհաննէս եկեղեցու և բ) ս. Կաթուղիկէ եկեղեցու Խրիմեան (երկսեռ) դպրոցները, որոնք նիւթականի սղութեան պատճառով հազիւ կարողանում են պահպանել առաջին և երկրորդ պատրաստականներ աշակերտների սահմանափակ թւով։ Ի նկատի ունենալով որ վերոյիշեալ երկու ծխական դպրոցներում չեն բացվելու երրորդ պատրաստականներ և՝ եթէ բացվեն էլ՝ դարձեալ բաւականութիւն չեն տալու և փողոցներումն է մնալու հայ մանուկների մի ստուար թիւ, և Երևանի թեմ. դպրոցը իր նիւթականով անհամեմատ աւելի ապահով է, քան միւս ծխական դպրոցները, և յարմարութիւն ունի բանալու ոչ միայն երրորդ, այլ և երկրորդ ու առաջին պատրաստականներ, որ անհրաժեշտ են Երևանի համար, ուստի մենք՝ Երևանի ստորագրող հայ հասարակութիւնս առաջարկում ենք թեմական դպրոցի յարգելի հոգաբարձութեան և պահանջում ենք բանալ թեմ. դպրոցի փակած երրորդ պատրաստական դասարանը, եթէ հնարաւոր է՝ նաև առաջին և երկրորդ պատրաստականները, որպէսզի մեր երեխաները փողոցներից ազատվեն»։

Մեր կարծիքով թեմական դպրոցի համար բաժանմունքները անհրաժեշտ են, որովհետև ժողովրդի ստորին դասին շատ դժուար կը լինի իրանց երեխաները պատրաստել տալ և յետոյ մտցնել թեմ. դպ. բարձր դասարանները, այն ինչ մեր գաւառի և թէ քաղաքի ծխ. դպրոցի աշակերտները կարող են հեշտութեամբ մտնել ամեն բաժանմունք։

Այսպիսի ծանրակշիռ հարցերում պէտք է հոգաբարձութիւնը հրաւիրէր եթէ ոչ գաւառի, գոնէ քաղաքիս բանիմաց դասին և խորհրդակցէր նրա հետ և ոչ թէ միանգամից որոշէր ու փակէր դպրոցի հետ կապված անհրաժեշտ բաժանմունքները։ Գուցէ նրանք մի խորհուրդ կը տային կամ մի դրամական աղբիւր կը գտնէին։ Հետաքրքրական է՝ հոգաբարձութիւնը կը յարգի՞ ժողովրդի այս անհրաժեշտ պահանջը թէ՞ ականջի քամակը կը գցի։

Գ. Աղազադեան

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

—

Թիֆլիսի դատաստ. պալատում սեպտ. 4 ին և 5-ին քննվեց Թէլաւի նախկին գաւառապետ Բ. Կարախանովի գործը, որ մեղադրվում է իշխանութեան մէջ զեղծումներ կատարելու մէջ։

Մեղադրական ակտը կազմված էր քր. պատժ. 338, 339 և 341 յօդուածներով։

Դատաստանական պալատը Կարախանովին բոլոր մեղադրական կէտերով արդար ճանաչեց և յայտարարեց նրան արդարացած։

—

Սեպտ. 9 ին Քութայիս է գնում Թիֆլիսի դատաստանական պալատի բաժինը «Ջուգդիդի հանրապետութեան» մեծագործ գործը քննելու համար։

Լ. Ն. ՏՈԼՍՏՈՅԻ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—

Ռուս մեծ գրողի 80-ամեակը առիթ է տալիս շատերին առանձնապէս ուշադրութիւն դարձնել նրա երկասիրութիւնների տարածման ծաւալի վրա։

Ս. Ա. Վենգերովի կատարած հաշւի համաձայն՝ Լ. Ն. Տօլստոյի աշխատութիւնները թարգմանական առանձին հրատարակութիւններով լոյս են տեսել—գերմաներէն լեզուով 200 ից աւելի, ֆրանսերէն՝ 150, անգլիերէն՝ 130, շվեդերէն՝ մօտ 50, միւսները բոլոր լեզուներով, ի թիւս որոնց և չինական, 1—20։

Տօլստոյին թարգմանելու առաջին փորձը կատարվել է Յունաստանում 1870 թւին, իսկ Չինաստանում Տօլստոյի հետ ծանօթացել են ընդամենը սրանից մի քանի տարի առաջ։ Տօլստոյը թարգմանված է նաև հին հրէական լեզուով։

Տօլստոյի աշխատութիւնների ամբողջ ժողովածուն Ռուսաստանում տասը հրատարակութեամբ տարածվել է 80,000 օրինակներով։

Առանձին հրատարակութեամբ լոյս տեսած աշխատութիւններից ամենից աւելի տարածված են հետևեալները.

«Տէրը և մշակը»՝ 250 հազար օրինակ։ «Կովկասեան գերին»՝ 250 հազ. օրինակ։ «Ինչով են մարդիկ կենդանի»՝ 150 հազար օրինակ։ «Խաւարի իշխանութիւնը»՝ 140 հազ. օրինակ։ «Շատ հող է հարկաւոր մարդուն» և «Սեվաստոպոլի պաշարումը»՝ 130 հազարական օրինակ։ «Յարութիւն»՝ 120 հազար օրինակ։

ԿԱՌԱՎԱՐՉԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒՄ

—

Ներքին գործերի մինիստրութեան կից կազմված առանձին խորհրդակցութեան մէջ ներկայումս քննութեան են առնվում մի շարք բարեփոխութիւններ, որոնց մասին ցանկութիւն էր արտայայտել Պետական Դուման։ Ի միջի այլոց քննվել է գեներալ նահանգապետների ռոճիկները կանոնաւորելու հարցը, որոնք, ինչպէս յայտնի է, ահագին ռոճիկներ են ստանում։ Այդ հարցը քննելիս, «Вечеръ» լրագրի ասելով, պարզվել է, որ սեպտեմբերի վերջերին մի շարք գեներալ-նահանգապետութիւններ վերանալու են, և այդ պաշտօնը հանդէս կը գայ միայն բացառիկ օրէնսդրութիւնների ժամանակ, որոնց ձևերը մշակվում են մինիստրների խորհրդի մէջ և կը ներկայացվեն Պետական Դումային ներկայ սեսսիայում։

«Вечеръ» լրագրի ասելով, մօտ ապագայում երկրագործութեան մինիստրութեան մէջ մի շարք բարեփոխութիւններ են մտցվելու։ Բացի դրանից, Պետական Դումայի արտայայտած ցանկութիւնների համաձայն, մինիստրութեան կենտրոնական վարչութեան կից հիմնվելու է մի կոլլեգիալ մարմին, որը գիւղական տնտեսութեան տեղական շահերի ներկայացուցիչը կը լինի։ Ստեղծվելու է գիւղատնտեսութեան, և, մասնաւորապէս, մելիօրատիվ կրեդիտի մի ընդարձակ կազմակերպութիւն։ Մտադրութիւն կայ բանալ գլխաւոր երկրագործական շրջաններում համալսարաններին և տեխնոլոգիական ինստիտուտներին կից գիւղատնտեսական բաժանմունքներ. միևնոյն ժամանակ կը վերակազմվեն միջնակարգ գիւղատնտեսական դպրոցները՝ կարելւոյն չափ մեծ տեղ տալով պրակտիկական գործունէութեան նախապատրաստութիւններին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

«Մշակի» հետևեալ համարը, Աստուածածնի տօնի պատճառով, լոյս կը տեսնի չորեքշաբթի, սեպտ. 10-ին։

Այսօր, ցերեկվայ ժամը 1-ին, հասարակական գրադարանի դահլիճում տեղի կունենայ կովկասեան հնագիտական ընկերութեան կովկասեան բաժանմունքի անդամների նիստը, ուր Վահան Գարենեանցը կը կարդայ մի ռեֆերատ «Մեծն Կիւրոս. արևելեան տարրերը Հերոդոտոսի լեգենդաներում»։

Երէկ Բրիւսէլ մեկնեց Թիֆլիսի էլեկտրաքարշի վերատեսուչ ինժեներ Ալիբէգեանը։ Մինչև կայարան ամբողջ ճանապարհին կանգնած էին բազմաթիւ ոստիկանական պաշտօնեաներ։ Ալիբէգեանը սարսափահար իր կեանքի դէմ կատարված անաջող մահափորձից, ինչպէս ասում են, գնաց Բրիւսէլ և այլ ևս չի վերադառնայ։ Վերատեսչի պաշտօնով Բրիւսէլից ուղարկված է Հենրիխ Մարիանովիչ Պուլինսկի (լեհ)։

Կովկասում զեմստվօ մտցնելու հարցը Պետական Դումային կը ներկայացվի նոյեմբերի կէսերին։ Այդ առարկայի վերաբերութեամբ պահանջվող ամբողջ նիւթն արդէն մշակված պատրաստ է։ Որովհետև Ռուսաստանում ամենուրեք զեմստվօյին հաստատութիւնները պէտք է վերակազմութեան ենթարկվեն, ուստի և Կովկասում մտցվելիք զեմստվօն էլ կը լինի այն տեսլի, ինչպիսին կորոշվի Ռուսաստանի ներքին նահանգների համար։

Կովկաս Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրոնցով-Դաշկովը իր ընտանիքով Թիֆլիսում սպասվում է նոյեմբեր ամսի վերջերին։

Մեզ խնդրում են յայտնել ի տեղեկութիւն հասարակութեան, որ Թիֆլիսի թեմի առաջնորդ և Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեան նախագահ Գարեգին արքեպիսկոպոսը վերադարձել է Թիֆլիս Սանահին վանքից, ուր գտնվում էր այս ամառը։

Վաղը, երկուշաբթի, սեպտեմբ. 8-ին ռուս. հայրենասիրական ընկերութեան խորհրդի դահլիճում ի յիշատակ հանգուցեալ էկզարխ Նիկոն արքեպիսկոպոսի կայանալու է երեկոյթ։ Երեկոյթից առաջ կատարվելու է հոգեհանգիստ։ Այդ երեկոյթից ստացված ամբողջ հասոյթը յատկացվելու է հանգուցեալի յիշատակը մի բանով յաւերժացնելու գործին։

Մենք ստացանք «Երկրագործութեան, գիտութեանց և արուեստից» անունով ֆրանսիական մի ընկերութեան յուլիս ամսի տեղեկագիրը, որի մէջ գտանք գովասանական գնահատութիւններ հայ անդրիանագործ Տէր-Մարուքեանի մասին։ Ֆրանսիական ամսագիրը անուանում է պ. Տէր-Մարուքեանին տաղանդաւոր քանդակագործ։

Թիֆլիսի քաղաքային իւրիսկօնսուլտ Աթարբէգեանը հաղորդում է Մոսկվայից, որ եղբ. Զուբալովները արդէն վաւերացրել են իրանց կտակաթուղթը, որի համաձայն Վելիկօկնեաժեսկայա և Կիրօչնայա փողոցների անկիւնում գտնվող նրանց կառուցած տունը դառնում է Թիֆլիս քաղաքի սեփականութիւն։ Քաղաքային վարչութիւնը այս տարվայ հէնց աշնանից էլեկտրական լուսաւորութիւն է մտցնելու այդ տան թատրոնի մէջ և կազմակերպելու է հանրամատչելի և ժողովրդական ներկայացումներ, ընթերցանութիւններ, դասախօսութիւններ և այլն։

Պետերբուրգի համալսարանի իրաւաբանական ֆակուլտետում բացվել է մի ազատ թոշակաւորի տեղ, որ հաստատված է Գ. Մ. Թամամշեանի անունով։ Այդ թոշակն ստանալու համար քաղաքային վարչութեան անունով ներկայացված են մօտ 30 խնդրագրեր, ի թիւս որոնց և այդ թոշակի հիմնադիր տ. Վ. Թամամշեանից, որը խնդրում է այդ թոշակը յատկացնել յիշեալ համալսարանի ուսանող Բագրատունուն։ Բոլոր խնդրագրերը յանձնված են դպրոցական յանձնաժողովին։

Մինչև օրս Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը լուսաւորութեան համար նաւթը ձեռք էր բերում պուդը 1 ռ. 19 կոպէկով։ Սեպտ. 5-ի աճուրդին մինիմալ գինը առաջարկել են 1 ռ. 40—45 կ. պուդին։ Պատճառը այն է, որ քաղաքիս սկլադչիկները վերջապէս կարողացել են համաձայնութեան գալ և լօկաուտ կազմել։ Ուրեմն պէտք է սպասել, որ նաւթի գինը կը բարձրանայ։

Այսօր տեղի կունենայ հայ վիպասան Մուրացանի թաղումը՝ թաղման կարգադրիչ յանձնաժողովի կազմած կարգով։

Սեպտ. 5ից Թիֆլիսում, գեղարուեստական դպրոցում, բացված է աշակերտական աշխատանքների ցուցահանդէս, որ կը տևէ մինչև սեպտ. 13-ը։

Կովկասեան կայսերական բժշկական ընկերութեան նիստը կը կայանայ սեպտեմբերի 16-ին։

Սեպտեմբերի 5-ին, ցերեկվայ ժամը 2 և կէսին, Թիֆլիսի նահանգական դատարանի 1-ին քրէական բաժնից փախաւ 3 տարով բանտարկութեան դատապարտված Թիֆլիսեցի Ալէքսէյ Սմիրնովը, որ սպանել էր իր կնոջը նրա համար, որ սա հրաժարվել էր ամուսնանալ նրա հետ։ Մինչև դատվելը նա ազատ էր երաշխաւորութեամբ և փախաւ այն ժամանակ, երբ գրում էին հարկաւոր թուղթը նրան բանտ ուղարկելու համար։

Տիկ. Պարէչովայի ծննդաբերական կասսայի դիրեկտրիսա «Կլէենսոնները» մի հաւաքական գրութեամբ դիմել են 2 րդ հաշտարար դատաւորին, խնդրելով հսկողութեան տակ առնել խորամանկ հիմնադրին։

Հալաբարի գիմնազիան 4 դասեանից դարձել է 6-դասեան։

Թիֆլիս է եկել Քութայիսի ժամ.-գեներալ-նահանգապետ Սլաւօչինսկին։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մի քանի օր առաջ Մազաղինսկայա փողոցի վրա գտնվող Լալայեանի գինետնում կալանաւորված վեց հոգին, որոնք մեղադրվում են անիշխանական կուսակցութեանը պատկանելու մէջ, մինչև այժմ էլ մնում են կալանաւորված. վիրաւորված Գարկայեանցը գտնվում է Միքայէլեան հիւանդանոցում, իսկ Ղուրբաթեանցը բանտն է ուղարկված։ Խուզարկու ոստիկանութեան մէջ պահվողներից Սիմէօն Գրիգորեանի դէմ խոշոր փաստեր կան, որ նա մասնակից է զանազան կողոպուտների ու ոճրագործութիւնների։ Նրա վերևի շրթունքի վրա եղած պատառուածքի շնորհիւ ձախ բեխի կէսը չը կայ, այդ պատճառով նրա մասին եղած զեկուցումների մէջ իբրև նշան նա յիշվում է «անբեխ» (безусый)։ Այդ «անբեխ» Գարկայեանցը և Ղուրբաթեանցը ապրում էին մի ինչ-որ Շուշանիկ անունով կնոջ բնակարանում, որը «անբեխի» հետ կենակցում էր։ Նրանց կալանաւորութիւնից մի քանի օր անց այդ Շուշանիկի մօտ խուզարկութիւն է կատարվում և Գրիգորեանի անկողնի բարձի մէջ գտնվում է մի լուսանկար, որտեղ երեքով նկարված են եղել, և մի նամակ, որի վրա դրոշմված է եղել «Ժող. սօց.-յեղ. Տօմսկի կօմիտէտի» կնիքը, որով հաստատվում է, որ տեղական անիշխանականները յարաբերութիւն ունեն Սիբիրի յեղափոխական կազմակերպութիւնների հետ։ Բացի դրանից, հիմքեր կան կարծելու, որ առաջինները միևնոյն ժամանակ կապ ունեն նաև Թիֆլիսի հետ։ («Б.»)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

Դպրոցական հասակին չը հասած մանուկների դաստիարակութիւնը հովանաւորող Պետերբուրգի ընկերութիւնը մանկական ակումբ է բաց արել բանւորների զաւակների համար։ Ակումբի առաջին ժողովում ներկայ են եղել 30 ի չափ երկսեռ մանուկներ։ Ղեկավարներից մէկը հաղորդել է մանուկներին Մոսկվայում բացված նոյնանման մանկական ակումբի մասին։ («Р.У.»)

Ժանդարմերիական ոստիկանութիւնը ֆինլանդական սահմանի վրա կալանաւորել է 3 կին՝ Սոֆիա Բլագօդարօվա, Օլգա Էլենքօգեն և Ակսինիա Միսեագինա։ Կալանաւորվածների մօտ հագուստի տակից գտել են մեծ քանակութեամբ հրացաններ։ Կալանաւորներին, «Н. В.»-ի ասելով, տարել են Պետերբուրգ։

Օգոստոսի 27-ին Պետերբուրգի եկեղեցիներից մէկի մօտ ահագին բազմութիւն է հաւաքվել լսելու իօաննիտների փողոցային քարոզները։ Վերջիններս, զանազան աղանդաւորական գրականութեամբ լի կաշուէ պայուսակը ձգած ուսերին, հաւաքվածներին պատմում էին, որ հ. Իօանն Կրօնշտադցին ուղարկել է նրանց յայտնելու ժողովրդին, որ սուտ-քրիստոս է ծնվել աշխարհում, որ շուտով աշխարհի վախճանը պիտի լինի, և որ հասել է ժամանակը, երբ ամենքը պէտք է պատրաստվեն Տիրոջ ահեղ դատաստանին, աղօթեն և քաւեն իրանց մեղքերը։ Մօտեցող գօրօդօվոյը ստիպել է իօաննիտներին փախուստի դիմել։

Տխրահռչակ Իլիօդոր ռուս վարդապետը շարունակում է Ցարիցինում ժողովներ գումարել, ճառեր արտասանել ինտելիգենցիայի դէմ։ Ճառերի ժամանակ «եղբայրական միութեան» անունից բաժանվում են ներկայ եղողներին թռուցիկներ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂՈՒԱԾՔՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

—

Հայերն եւ յոյները.—Թուրքերէն «Մէթին» լրագրին մէջ կը կարդանք. «Մայրաքաղաքս հրատարակուող յոյն թերթերէն մին գրած էր, որ «հայերը թագաւորութիւն կուզեն և ապստամբած են և այս պատճառաւ Հայաստանի կողմերն խալամ և հայ սկսած են զիրար ջարդել նայլն»։ Ցաւօք կարդացինք այս խառնակիչ յօդուածն և վստահ ենք, որ զայն հրատարակող լրագիրն յոյներուն անկեղծ թարգմանը չէ։ Յոյները սահմանադրութեան հռչակումէն թերևս ամենէն աւելի զոհ մնացող օսմանցիներն են։ Այսօր հայերուն, յոյներուն, թուրքերուն և հրէաներուն մէջ հակառակութեան ոգի կա՞յ.—ո՛չ։ Շատ ցաւալի է ուրեմն, որ յիշեալ յոյն թերթն օսմանցի ազգը կազմող զանազան տարրերուն միջև խնդրոյ առարկայ բլալէք հրատարակութիւններ կընէ։ Հայերը թուրքերուն և յոյներուն համար յարգելի են։ Ինչպէս հակառակութիւն չկար մեր և հայերուն միջև, որոնք բռնակալութեան բարձման աշխատեցան և բռնակալներու կողմէ տառապանքներու ենթարկուեցան։ Միայն թէ նախորդ րէժիմի աւազանին հայոց նպատակն և ուղղութիւնը սխալ հասկցուած էր խալամ ժողովրդեան և ըսած էր, որ հայերը թագաւորութիւն կուզեն, նայլն։ Հայ յեղափոխութեան ամենէն դժնդակ վայրկեաններուն մէջ իսկ, Պոլսոյ մէջ ոչ մէկ հայ՝ ժողովրդեան դէմ յարձակում չէ գործած, ընդհակառակն անարգուած է ամեն անոնց կողմէ, որոնք ճշմարտութեան անտեղեակ էին և կառավարութեան բամբասուն հաւատացած էին, մինչ պէտք էր որ համբերաշխաբար ապստամբէին երկրին փրկութեանն համար։ Մեր կարծիքով, հայերն ազատութեան ռահվիրաներ են, որոնք ազգին իրաւունքները պահպանելու մասին իրենց կեանքը զոհեցին։ Անոնք իրենց օգուտը մեր վնասին մէջ չփնտռեցին։ Բռնակալութեան կուսակիցներուն դէմ ապստամբեցան, բայց ժողովուրդին դէմ յարձակում չգործեցին բնաւ։ Անոնք ընդվզեցան միայն այն կառավարութեան դէմ, որուն բռնակալ րէժիմին տակ թիւրքերը, հայերն և յոյները միևնոյն ատեն և միևնոյն աստիճանով տառապեցան։ Ազատութիւն ձեռք բերելու, ազգին իրաւունքները պահպանելու համար իրենց կեանքը զոհող, մեր հիմակուան ազատութիւնն ու երջանկութիւնն հողին տակէն գոհունակութեամբ դիտող մեր սիրելի հայ հայրենակիցներուն հոգւոց հանգստութեանը համար օսմանցիութեան անունով աղօթել՝ մեզի համար պարտականութիւն նկատեցինք։ Հայերն ալ թիւրք նահատակներուն համար աղօթեցին։ Այո, «հայոց դէպք» ըսուած այն խիստ ցաւալի ջարդին առեն երբ հայ նահատակներուն նուիրական մարմինները բռնաբարձ կառքերու մէջ լեցուեցան և փոսերու մէջ ամփոփուեցան, մեր սիրտը պատառ-պատառ եղաւ, մեր աչքն արցունքներէն այրեցաւ։ Լալ ուզեցինք, բայց չը կրցանք և, մեր սիրտն ու հոգին թունաւորուելով, կեանքէն զզուանք զգացինք։ Հայերը սահմանադրութիւն կուզէին, իրենց իրաւունքները պահպանել, գերութենէ ազատիլ կուզէին։ Միթէ մենք չէ՞նք ուզեր։ Հետևապէս, հայերն այսօր օսմանցիներուն եղբայրներն են։ Հայ, թիւրք, յոյն, հրեայ ամենքս ալ մէկ հայրենիքի զաւակներ ենք։ Նախապատւութեան տեսակէտ չկայ։ Միայն կրօնքը զատ է։ Ամեն ոք իր կրօնքին կը ծառայէ և իր աղօթավայրը կերթայ։ Բայց աշխարհիկ գործոց համար մենք օսմանցիներս եղբայր ենք, առանց կրօնի խտրութեան, հայրենիքին միասիրտ, միահոգի պաշտպաններն ենք»։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

5 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պետական Դումային յանձնված են ժողովրդական լուսաւորութեան և մինիստրութեան հարկաբաշխութեան վարչութեան նախահաշիւները։ Առաջինի եկամուտը հաշւած է 4,659,320 ռուբլի, ծախք՝ 64,027,109 ռուբլի, ի թիւս որոնց ժող. կրթ. համար 54,420,330 ռուբլի։ Այս ծախքը բոլորը չէ, որ գնալու է ժողովրդական կրթութեան վրա, որովհետև բացի դրանից մինիստրութեան յատուկ միջոցներից մտադրութիւն կայ նոյն առարկայի համար յատկացնել 13 միլիոնից աւելի մի գումար։

Թագաւոր Կայսրը թոյլատրեց կայսրութեան մէջ հանգանակութիւն սկսել գեներալիսիմուս Սուվօրովի համար արձան կանգնեցնելու օգտին։

ՌԻԳԱ։ Բացվեց ձկնաբուծութեան ցուցահանդէս։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Բօլգարական, ռումինական և պօլսական կառավարութիւնները կարանտիններ են հաստատել Ռուսաստանից դուրս եկող նաւերի և ճանապարհորդների համար։

Կ. Պօլսի սանիտ. խորհուրդը Ռուսաստանից ներմուծվող թարմ պտուղներ, պանիր, միրգ և այլն արգելել է։

ԲԵՐԼԻՆ։ Բեռլինի առևտրական պալատը միջպարլամենտական միութեան խորհրդի պատւին ճաշ տուեց։

Առևտրի մինիստրը խմեց առևտրի ծաղկման համար և մատնանշեց, որ ժողովուրդների պատմութեան մէջ յայտնի են դէպքեր, երբ Տրոյանի պատերազմներն անգամ տեղի են ունեցել տնտեսական շահերի համար։

ԲԵՐԼԻՆ։ Տեղս եկած Պետական Դումայի անդամները կազմեցին կազմակերպիչ մի բիւրօ, որ նպատակ ունի Ռուսաստան վերադառնալուց յետոյ Պետական Դումայի և Խորհրդի անդամներից կազմակերպել միջպարլամենտական միութեան ռուսաց պարլամենտական խմբակ։ Բիւրօյի նախագահ ընտրվեց առայժմ Գուչկովը, որ սեպտ. 4 ին մասնակցեց միութեան խորհրդի նիստերին իբրև Ռուսաստանի ներկայացուցիչ։

ԲԵՐԼԻՆ։ Միջպարլամենտական միութեան կոնֆերէնցիան միահոգի իր որոշմամբ ցանկութիւն յայտնեց, որ 1907 թ. Հաագայի խաղաղարար կոնֆերէնսի առաջին մասնաժողովի միջնորդ դատարանի պայմանագրի նախագիծը ելակէտ ընդունվի մեծ պետութիւնների յետագայ բանակցութիւնների համար, պարտադիր միջնորդ դատարանի հարցի շուտափոյթ լուծման նպատակով։

Ժամ. խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ

ընտանիքաւոր, ցանկանում է վերցնել 2 կամ 3 տղայ կամ աղջիկ, լիակատար կերպով իր մօտ ապրելու, դասերի կրկնութեամբ կամ պատրաստելով։ Վճարը չափաւոր է։

Հասցէն՝ Близъ 3 муж. и женс. гимн. Бебутовская 44, верхній этажъ, спросить учителя.

(կ. ե. հ.) 4—4

Վ Ա Ն Ք Ի

առաջ եկեղեցում այսօր, սեպտեմբերի 7-ին, նորընծայ Ղևոնդ քահանայ, Ալիխանեանցը մատուցանելու է իր անդրանիկ պատարագը: Սկիզբը $10^{1}/_{2}$ ժամին: Պատարագին կերգէ քառաձայն խումբը:

Երէցփոխ՝ Զ. Մամուլեան

1—1

Դ Պ Ր Ո Ց

ԿԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

Երկու սեռի մանուկների համար: Ընդունելութիւնը օգոստոսի 27-ից, ուսման սկիզբը սեպտեմբերի 6-ին: Բեհբութեան փողոց, սեփ. տուն № 25.

10—10

Դպրոց եւ Մանկական Պարտէզ

Ե. Ս. Ցարուքիւնեանի

Երկու սեռի մանուկներ պատրաստվում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար:

Ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից:
Ուսումը սեպտեմբերի 1-ից:
(21,23,24,26,28,30,31, 2,5,7) 10—10

Մ. Մ. ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՅԻ

→● ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ●←

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ

уголъ Бебутовской и Веляминовск., № 19.

Աշակերտուհիներ և կանանց շորերի ու ձեռագործների պատուէրներ ընդունում են օգոստոսի 25-ից.

Պարապմունքները սկսվում են սեպտեմբերի 1-ից:

Նոյն տեղը ընդունվում են և գիշերօթիկներ:
(30, 4, 7) 3—3

Ջութակահարութեան

Դ Ա Ս Ե Ր

Մ. Վ. Վասիլևվի

Պարապմունքների սկիզբը՝ սեպտ. 1-ին, վախճանը՝ յունիսի 1-ին: Ուսումն. տարվայ վճարը՝ 90 րուբլի երկու նուագով: Ընդունելութիւնը օգոստոսի 30-ից ամեն օր, առ. ժամը 10—1 և երեկ. ժամը 5—$7^{1}/_{2}$:

Գրիբոեդովսկայա փող. № 5.
(օգ. 26,28,31, սեպ. 2,4,7) 6—6

Բ Ժ Ի Շ Կ

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ, առանձնապէս ստամոքսի և աղիքների հիւանդութիւններ:

Հիւանդների ընդունելութիւնը: } 12—1 առաւօտ. 5—6 երեկոյեան

Միքայէլեան փող., № 36, տ. Ճավճանիձէի:

100—12

Norddeutscher Lloyd

(Հիւսիս-գերմանական Լլոյդ)

Փոստային և նաւային հաղորդակցութիւն Բրեմէնի և Նիւ-Եօրքի միջև.

ՇԱԲԱԹԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ

Հինգ—վեց օրվայ ճանապարհորդութիւն ովկիանոսի վրայով: Բացի դրանից՝

Բրէմէնից—Վալտիմոր
Բրէմէնից—Գալվեստոն
Բրէմէնից—Բրազիլիա
Բրէմէնից—Արգենտինիա
Բրէմէնից—Արևելեան Ասիա՝ Աւստրալիա

Լլոյդի նաւերի գեղեցիկ կազմը, առաջնակարգ խոհանոցը և ճանապարհորդների հետ խնամքով վերաբերվելը արդէն յայտնի են ամբողջ աշխարհին:

Հրէայ գաղթականութեան ճանապարհորդները Հիւսիսային Լլոյդի անդրատլանդեան նաւերում ստանում են ծիսական կերակուր, որ գտնվում է Բրէմէնի ռաբբիի հսկողութեան տակ: Բացի դրանից հրէայ ճանապարհորդների համար Բրէմէնում կայ յատուկ հիւրանոց (Stadt Warschau) ծիսական կերակրով, սինագոգով և ընթերցարանով:

Բացատրութիւններ տրվում են բոլոր լեզուներով: Տեղեկութիւններով դիմել հետևեալ հասցէով.

⟶ ԳԵՐՄԱՆԻԱ, ԲՐԷՄԷՆ ⟵

Հիւսիս-գերմանական Լլոյդ

(Bremen, Norddeutscher Lloyd) 6—4

ԺԱՄԱՑՈՅՑ KAVALIER

Ընդառաջելով գնողների ցանկութեան՝ ունենալ ճիշտ և իսկական ժամացոյց էժան գնով, մենք վճռեցինք տալ 3 ր. 95 կ.-ով տղամարդկանց բաց տափակ ժամացոյց «KAVALIER», վերջին կատարելագործութիւններով ժամացոյցային մեխանիզմի մէջ: Կորպուսը փայլուն մուգ կապոյտ գոյնի է: Ցիֆերբլատը մետաղական ոսկեզօծված կամ արծաթազօծված: Սլաքների ուղղութիւնը՝ գլխի վրա: Ընթացքը՝ խնամքով ստուգված, որի մասին տրվում է երաշխաւորութիւն:

Պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պահանջը ստանալուց յետոյ:

Առաքման համար վերցվում է գնողներից { Եւրոպական Ռուսաստան 50 կոպ. / իսկ Ասիական » 75 կոպ.

Պատուէրներն ուղարկել՝ Торговому дому

Московскій Центральный Складъ Часовъ.

Москва, д. Виноградова № 126.

Յ. Գ.—Կանխավճար ուղարկողներին, դրամով կամ մարկաներով, ձրի տրվում է ժամացոյցի շղթայ տղամարդի կամ կնոջ:

(Ն.Կ.) 30—14

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

⊸ ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾ ԵՆ ⊸

կովկասեան ուսումնարանական շրջանի բոլոր ուսումնարաններում գործածվող դասագրքերը: Օտար տեղերից դիմել՝ Въ Тифлисъ, Центральной книжной торговлѣ.

(Ա. Օ.) 10—5

«Մշակի» յայտարարութիւններից օգտվողներին առաջարկվում է պատուէրներ տուած ժամանակ յիշատակել լրագրի անունը և համարը:

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ւ

Ը Ն Դ Հ Ա Ն Ո Ւ Ր

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳԻՐՔ

Բ. մաս (5-րդ տարվայ կամ բ. դասար. դասընթաց)

Ասիա, Աֆրիկա, Ամերիկա եւ Աւստրալիա

Ըստ Իվանովի և Կրուբերի

Փոխադրեց Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

Նոյն փոխադրողի՝ «ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳԻՐՔ»

Ա. բնական մաս (4-րդ տարվայ դասընթացով)

Ա. մաս—70 կ., Բ. մաս 65 կ.: Գումարով առնողներին 20 տոկոս զեղչ: Դիմել Թիֆլիս «Գուտտենբերգ» գրախանութ կամ փոխադրողին՝ Армян. Нерсисянъ Семинарія.

(5, 7, 10, 12, 14, 16) 6—2

ԺԱՄԱՑՈՅՑ եւ ԱԾԵԼԻ

ԱՄԵՆՔԻՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

⟡ Ի Ր Ե Ր ⟡

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԸ

ՈՒՂԱՐԿՈՒՄ է 150 իրեր **միայն 8 ր. 95 կ.**

1) Անգլիական սև պողպատէ տղամարդկանց կամ կանանց բաց ԺԱՄԱՑՈՅՑ: Ժամացոյցի մեխանիզմը արտասահմանեան շինուածք է և պարգևատրվել է համաշխարհային ժամացոյցի ցուցահանդէսում: Լարվում է առանց բանալիի (ռեմոնտուար): Ժամացոյցը բանում է րոպէ առ րոպէ, որի համար երաշխաւորութիւն է տրվում. 2) Տղամարդկանց կամ կանանց նորաձև պարանոցի շղթայ. 3) Գեղեցիկ տեսքի բրելօկ. 4) Ժամացոյցը գողացվելուց ազատ պահող գործիք. 5) Անգլիական լաւագոյն պողպատէ ԱԾԵԼԻ. 6) Ածելիաման. 7) Նիկէլի փոքր թաս սապոնի համար. 8) Վրձին սապոնվելու համար. 9) Սապոնի փոշու արկղիկ. 10) Թաւշեայ շպարի արկղիկ. 11) Կարապի բմբուլից փնջիկ շպարվելու համար. 12) Ցանկացողներին ածելիի և իր պարագաների փոխարէն կարող ենք ուղարկել կանացի նորաձև բրօշկա և մի զոյգ պարիզեան գոհարազարդ ականջօղեր. 12—14) Տուալէտի արդուզարդարանք, բաղկացած հայելիից, սանրից և կօշիկներ կոճկելու կարթից. 15—19) Գարնիտուր, բաղկացած կրծքի 2 և մանժէտի 3 արտասահմանեան աշխատանքի զապօնկաներից «Մօդերն» ոճով, կամ թէ սրա փոխարէն կանանց սանրեր. 20) Ամերիկական գրպանի մկրատ. 21) Գրպանի դանակ. 22—23) Գրպանի մատիտ և գրիչ. 24) Ճանապարհորդական գրպանի թանաքաման. 25) Պարիզեան ստերէօսկոպ մեծացնող ապակիներով. 26—75) 50 լուսանկարչական գողտրիկ նկարներ ստերէօսկոպի համար. 76—100) 25 Carte postale բաց նամակներ գեղեցիկ եղանակներով, որոնք կարող են մի ալբոմի զարդը դառնալ. 100—125) 25 լաւագոյն պօստային թուղթ. 126—150) 25 այդպիսի ծրար: Բոլորի համար միայն 8 ր. 95 կ. Նոյն իրերը, խուլ ժամացոյցով—1 րուբլով թանգ, այսինքն 9 ր. 96 կ., իսկ արծաթեայ խուլ ժամացոյցով միայն 16 ր. 95 կ.:

Ինչպէս տեսնում էք, սրանից էժան չէ կարող լինել:

◆ Ուղարկվում է և վերադիր վճարով ◆

Ծրարելը ձրի: Գործադրութիւնը օրինակելի: Ուղարկելու համար յաւելեալ առնըվում է Եւրոպական Ռուսաստան՝ 65 կ., իսկ ասիական—95 կ.:

Լաւութեան լիակատար երաշխաւորութեամբ.	ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐԸ ՀԱՍՑԷԱԳՐԵԼ Московскій Центральный Складъ Часовъ	Խնդրում ենք չը խառնել վարշավեան ֆիրմաների հետ.

Москва, д. Виноградова, № 126

P. S. Փողով կամ նամականիշներով գրաւական ուղարկողներին իբրև նուէր ուղարկվում է գեղեցիկ քորոց փողպատի (գալստուկի) համար:

(Կ. Չ.) 36—13

ՎԵԼԵԱՄԻՆՈՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ № 8.

Նոր բացված արհեստանոցում ընդունում են տղամարդկանց հագուստների պատուէրներ միանգամայն հմուտ և երկար տարիների փորձառութիւն ունեցող

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ԱԿՕՊԵԱՆ եւ ԱՐՁԻԵԱՆ

Նոյն տեղում կատարվում է ահագին ընտրութիւն կտորեղէնների

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՖԻՐՄԱՆԵՐԻ

Պատուէրները կատարվում են բարեխղճօրէն, խիստ ճշտապահութեամբ և վերջին մօդայով:

Գները չափից դուրս էժան են

Խնդրում ենք յարգոյ հասարակութեանը համոզվելու համար անձամբ այցելել:
ԱԿՕՊԵԱՆ և ԱՐՁԻԵԱՆ

20—1

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԳՏՆՎՈՂ

ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Սովորական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշւապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնասիրական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում:

Սովորեցնում և պատրաստում են

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց, գործնական ձևով հաշւապահութիւն և ուրիշ մասնագ. առարկ.

Ներկայ տարվայ կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվելու է ծրիաբար քաղաքական տնտեսութիւն (политическая экономія) և որոշ վճարով համառօտ սղագրութիւն (стенографія):

Ընդունելութիւնն ամեն օր, ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյեան, 9-ից մինչև 10-ը առաւօտեան: Պարապմունքները սկսվելու են 1908 թ. սեպտեմբերի 15-ից, պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ: Ծրագիրը ուղարկվում է ձրի:

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների մինիստրութեան թոյլատրած ծրագրի համաձայն, ատեստատներ:

Դրանից անկախ՝ բացված է քիչ պատրաստականութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար:

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում. Н. В. Абраамяну, Николаевская ул., № 22, ամեն օր:

Վերևում յիշած ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում: Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու: Գինն է 3 ր. 50 կոպէկ: 20—17

(Կ. Ե. Հ.)

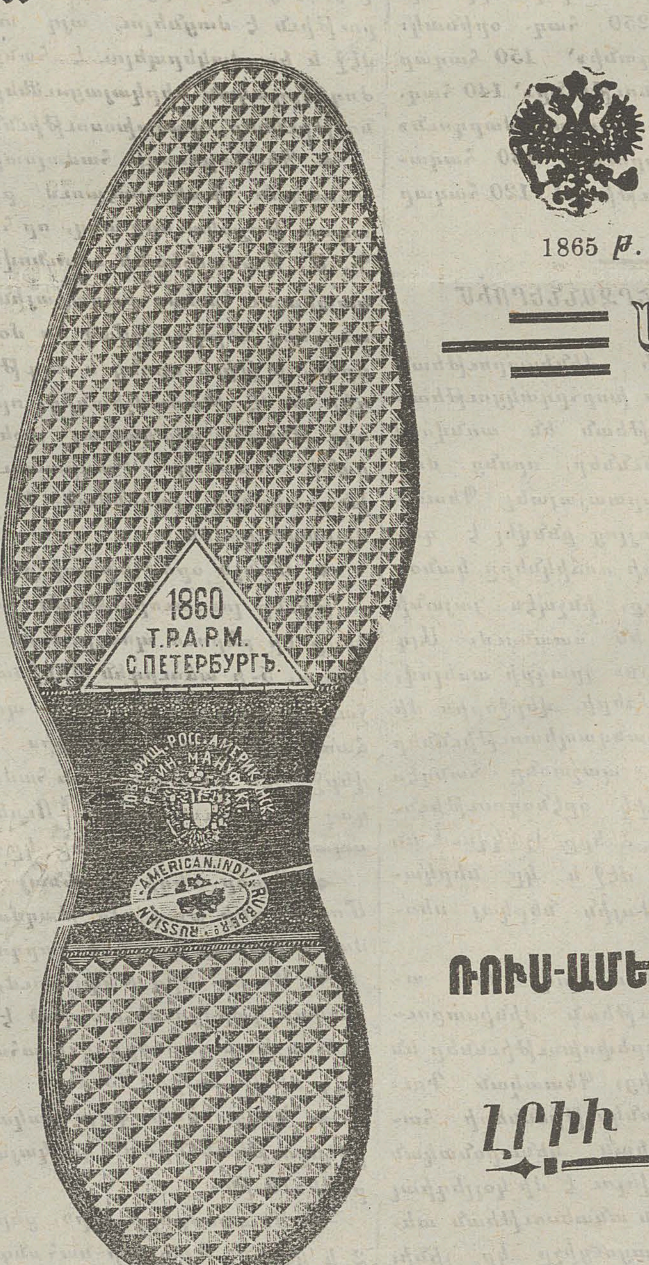

1865 Թ. 1870 Թ. 1882 Թ. 1896 Թ.

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ

1860. Т.Р.А.Р.М. С.ПЕТЕРБУРГЪ.

Իսկականները միայն այս դրոշմով

ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՌԵԶԻՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ

ԸՆԿ. Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ

ԼՐԻՒ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

լաւ յատկութեան համար

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՔԸ կատարում է

„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԵՅՇԵԼԼԵՐ"

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

(Հ. Կ.)

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ	ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ	ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳՈՒՄ
ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ	ՕԴԵՍՍԱՅՈՒՄ	ԻՐԿՈՒՏՍԿՈՒՄ
ՌԻԳԱՅՈՒՄ	ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ Դ/Վ	ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
ԿԻԵՎՈՒՄ	ԿԱԶԱՆՈՒՄ	ՏԱՇԿԵՆՏՈՒՄ
ՎԻԼՆԱՅՈՒՄ	ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿՈՒՄ	ՍԱՐԱՏՕՎՈՒՄ
		ՊԵՐՄՈՒՄ

Նիժեգորոդեան և Իրբիտեան տօնավաճառներում

50—10

Типографія „Экономія" Ав. Мунусіянова 5?, ?

Большая Ванкская ул. № 3.